

SOSYAL BELEDİYECİLİK UYGULAMALARI: ETİMESGUT BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

Yağız AKSAKALOĞLU

*Arş. Gör., Gazi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve
Kamu Yönetimi Bölümü, Ankara*

Özet

Günümüz belediyeçilik anlayışında ön plana çıkan kavram, söylem ve politikalara bakıldığında sosyal belediyeçiliğin yaygın bir kullanıma sahip olduğu görülmektedir. Bu yaygın kullanım, yerel yönetimlerin sosyal alanlarda planlama ve düzenleme işlevini vurgulamaktadır. Bu çerçevede belediyeler kamu harcamalarının konut, sağlık, eğitim ve çevrenin korunması gibi sosyal amaçlara yönlendirilmesi, işsizlere ve kimsesizlere yardım elinin uzatılması, sosyal dayanışmayı kuvvetlendirecek faaliyetlerde bulunulması, sosyal güvenliğin ve adaletin sağlanması gibi çeşitli görevler ve sorumluluklar üstlenmektedir.

Esasında çok uzun yıllardan beri güçlü bir devlet ve yönetim geleneği oluşturan Türk Devletlerinde sosyal alanın ve toplumsal olanın önemi kavranmıştır. Bu doğrultuda hem İslamiyet öncesi hem de İslamiyet'e geçiş sonrası yöneticiler, toplumun refahını arttıracak faaliyetlere öncelik vermişlerdir. Örneğin Kutadgu Bilig gibi çeşitli siyasetnameler incelendiğinde "adalet" kavramına büyük önem atfedildiği, adaletin tesisi ile sosyal refahın arttığı ve artan refahla güçlü bir devlet ve yönetim yapısı tesis edilebildiği anlaşılmaktadır. Aksi takdirde, adalete, sosyal alana gereken önem verilmediğinde devletin çökeceği şeklindeki uyarılarla sık sık karşılaşılmaktadır.

Bu çalışmada öncelikle "sosyal belediyeçilik" kavramı ele alınmaktadır. Türk İdare Tarihi kapsamında sosyal belediyeçiliğin kültürel alt yapımızdaki yeri ve önemi sorgulanmakta, belediyelerimizin sosyal belediyeçilikle ilgili yasal çerçevesi incelenmekte ve bu kapsamda hangi genel işlevlerin ve hizmetlerin bulunduğu açıklanmaktadır. Sonrasında Etimesgut Belediyesi'nin sosyal belediyeçilik uygulamaları "2017 Performans Programı" ve "2016 Yılı Faaliyet Raporu" temel alınarak değerlendirilmekte ve sosyal belediyeçilik uygulamalarında görülen temel

sorunlara karşı hangi yöntemlerin geliştirildiği ya da getirdikleri çözüm önerileri sorgulanmaktadır. Bu sayede çalışmada, Etimesgut Belediyesi örneği üzerinden sosyal belediyeciliğe dair uygulamaların genel bir görüntüsünü çizmek ve bu hususta karşılaşılan sorunların nasıl giderilebileceğine dair örnek çözüm önerilerini sunmak amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Belediyecilik, Sosyal Yardım ve Hizmetler, Etimesgut Belediyesi

SOCIAL MUNICIPALITY PRACTICES: ETİMESGUT MUNICIPALITY SAMPLE

Abstract

It is seen that social municipality has widespread use when it comes to the concept, discourse, and politics that are at the forefront of municipalism today. This widespread use emphasizes the planning and regulating the function of local governments in social areas. In this framework, municipalities undertake various duties and responsibilities such as directing public expenditures to social purposes such as housing, health, education and protection of the environment, extending the helping hand to the unemployed, establishing activities to strengthen social solidarity, social security, and consolidation of justice.

In fact, for many years, in the Turkish States that have been a strong state and government tradition, the importance of the social sphere was gripped. In this direction, both pre-Islamic and post-Islamic administrators, have given priority to activities that will increase social well-being. For example, when examined Kutadgu Bilig as well as various politics books, it is understood the importance attached to the concept of "justice", the establishment of justice and the increase in social welfare and increasing welfare state and a strong management structure can be established. Otherwise, there are frequent occurrences of warnings in the form of a state collapse when the social justice is not given due importance.

In this study, firstly the concept of "social municipality" is considered. Within the scope of Turkish Administration History, the place and importance of social municipality in cultural sub-construction is questioned, examined

the legal framework of our municipalities and explained which general functions and services are included in this scope. Afterward, Etimesgut Municipality's social municipality practices are evaluated based on "2017 Performance Program " and "2016 Annual Report" and which methods have been developed against the main problems seen in social municipality practices or suggestions they bring are questioned. In this respect, it is aimed to draw a general picture of the practices of the social municipality through the example of Municipality of Etimesgut and to offer some sample solutions on how to solve the problems in this issue.

Keywords: *Social Municipality, Social Aid and Services, Etimesgut Municipality*

Giriş

Yönetimin ya da kamu yönetiminin siyaset biliminden ayrı bir bilim dalı olarak ortaya çıkmasından bu yana, alanda yaşanan değişim ve dönüşümler çok hızlı bir şekilde devam etmektedir. Bazı araştırmacılar bu duruma olumsuz eleştiriler yönelmektedir. Örneğin alana getirilen yeni yöntem, paradigma ya da anlayışların kısaltmaları (Amaçlara Göre Yönetim-AGY, Örgüt Geliştirme-ÖG, Sıfır Tabanlı Bütçeleme-STB, Kalite Çemberleri-KÇ gibi) bir alfabe çorbasına benzetilerek yenilik iddiasıyla ortaya çıkan moda görüşler eleştirilmektedir (Shafritz, Russell and Borick, 2017: 295). Gerçekten de yeni olarak sunulan çoğu argümanın, neye göre yeni olduğunu açıklamakta birçok zorluk çekilebilmekte, eski olanın kılıfında birkaç değişiklik yapılarak eskiyi yeni olarak sunma gayretine girildiği görülebilmektedir.

Konumuz açısından sosyal belediyecilik de böyle bir sürekli yeniyi arama, bulma sancısının bir ürünü olarak değerlendirilebilir. Bir tür refah devletinin belediyeciliği olarak değerlendirilebilen sosyal belediyecilik, bu açıdan eskiye dayanmakta; öte yandan, Yeni Kamu Yönetimi paradigması gibi piyasa odaklı gelişmelerin etkisiyle sosyal adaletin yaralanması ve yerel yönetimleri güçlendirme çabaları gibi nedenlerden ötürü ortaya çıkmasıyla yeni olarak sunulmaktadır. Yeni yönetim paradigmasıyla birlikte, özellikle 1990'lı yıllardan sonra belediyelerin sunduğu hizmetlerin arttığı, sosyal yardımların fazlaştığı ve çeşitlendiği görülmektedir.

Eski veya yeni tartışması bu çalışmanın sınırlarını aşmakla birlikte, konumuz açısından bu noktada önemli olan husus, aktarmacı bir şekilde Türkçe literatüre geçirilen ve akabinde uygulamaya konan bu yeniliklerin tarihsel bağlantısı kurulmadığında ve toplumsal olarak uygunluğu tartılmadan uygulamaya geçirilmesiyle ortaya çıkabilecek yönetim krizleri ve kısır döngülerdir. Örneğin taklit usulü ile yönetimde gerçekleştirilen yönetim pratiklerinin büyük yönetim krizlerine neden olduğu en bariz şekilde Afrika ülkelerinde görülmüş ve buna bir çare olarak Dünya Bankası “iyi yönetim” gibi bir reçete sunmuştur. İkinci olarak tarihsel bağlar kurulmadan doğrudan alınan yönetim teori ve pratikleri doğal olarak yaratıcılığı da engellemekte, bu durum sonucunda kısır döngü diyebileceğimiz sürekli kendini tekrar veya verilenle yetinme durumu ortaya çıkabilmektedir. Gerçekten de “yerel” olan tartışma konularına “evrensel” niteliği ile yaklaşmanın zihinsel üretim süreçlerini kısırlaştıran bir etkisi olmaktadır (Güler, 2012: 558).

Bu nedenle çalışmada ilk olarak sosyal belediyeçilik ile ilgili genel bir bilgilendirmeden sonra sosyal belediyeçiliğin sosyal adaletle ilişkisinin çok yakın olması nedeniyle ve tarihsel bağını kurabilmek amacıyla Türk İdare Tarihindeki yeri ve önemi sorgulanmaktadır. Sonrasında sosyal belediyeçiliğin yasal çerçevesi incelenmekte ve genel uygulamaları açıklanmaktadır. Çalışmanın ikinci bölümünde ise Etimesgut Belediyesi’nin sosyal belediyeçilik uygulamaları “2017 Performans Programı” ve “2016 Yılı Faaliyet Raporu” temel alınarak değerlendirilmekte ve sosyal belediyeçilik uygulamalarında görülen temel sorunlara karşı belediyenin hangi yöntemleri geliştirdiği ya da bu sorunlara karşı getirdikleri çözüm önerileri sorgulanmaktadır. Bu sayede çalışmada Etimesgut Belediyesi örneği üzerinden sosyal belediyeçilik uygulamalarının genel bir görüntüsünü çizmek ve bu hususta karşılaşılan sorunlara karşı ne tür çözümlerin geliştirilebileceğini sunmak amaçlanmaktadır.

1. SOSYAL BELEDİYECİLİK

1929'daki bunalımın atlatılmasında refah devleti çare olarak gösterilirken, 1970'lerdeki ekonomik krizlerde refah devleti eleştirilerin odak noktası haline gelmiştir (Al, 2007: 116). Kamu yönetimi paradigmaları açısından bu durum değerlendirildiğinde, geleneksel anlayıştan büyük bir kopuşu temsil eden ve işletmecilik vurgusuyla özel sektör yönetim tekniklerini önceleyen Yeni Kamu Yönetimi (New Public Management) anlayışıyla karşılaşmaktadır. Bu yeni paradigmanın kamu yönetimine özellikle 1980'lerden itibaren hâkim olmasıyla birlikte sosyal devlet anlayışı ve buna bağlı sosyal politikalar gerilemiş ve önemini kaybetmeye başlamıştır. Fakat bu noktada yerel yönetimler hizmet ve sorumluluk açısından ön plana çıkmaya başlamıştır. Özellikle 1990'lı yıllardan sonra belediyelerin sunduğu sosyal yardımlar tür, nitelik ve kapsam olarak artmıştır (Ersöz, 2005: 140). Bu nedenle sosyal belediyecilik, sosyal devlet anlayışından vazgeçildiği, vatandaşın müşteri olarak görüldüğü ve yönetimde devlet yerine piyasa merkezli aktörlerin ön plana çıktığı bir ortamda dile getirilmeye başlanmıştır denilebilir.

Sosyal belediyeciliğin ortaya çıkışı ile Yeni Kamu Yönetimi uygulamaları neticesinde Afrika bölgesinde ortaya çıkan yönetim krizlerine çare olarak önerilen "iyi yönetim" anlayışının (Matovu, 2002: 126) ortaya çıkışı benzerlik göstermektedir. İşletmecilik anlayışına veya mantığına kendi yönetim değerleri ters düşen ya da bu duruma hazırlıksız olan toplumlarda görülen yönetim krizleri gibi, sosyal devlet anlayışından da vazgeçilmesiyle ortaya çıkan sorunlar birbirine benzemektedir. Gerçekten de serbest piyasa ekonomisi neticesinde bireysel fayda odaklı yaşam ve ekonomik düzenlemeler dezavantajlı grupların sorunlarını giderek arttırmış ve buna karşılık sosyal yardım, sosyal hizmet ve sosyal politika konularını içeren sosyal refah devleti anlayışı tekrardan önem kazanmaya başlamıştır (Mermer, Şataf ve Negiz, 2016: 1302). İyi yönetim ile hukukun üstünlüğü ve çok aktörlü karar alımının sağlanarak meşruiyet zeminin yaratılması gibi hedefler konmuş; sosyal belediyecilikte ise yeni gelişmeler neticesinde toplum içerisindeki sosyal adalet anlayışının yaralanması veya dezavantajlı grupların çoğalması gibi sorunlara karşı yerel düzeyde tedbirler alınmak istenmiştir.

Sosyal belediyecilik en öz haliyle refah devletinin belediyeciliği ya da sosyal devletin yerleşmiş hali olarak açıklanabilmektedir. Buna göre belediyeler ön planda olmak üzere yerel yönetimler toplumun ortak ihtiyaçlarını gidermeyi amaçlamaktadır (Ateş, 2009: 90). Yani her ne kadar 1990'lı yıllar itibariyle sosyal belediyecilik kavramı yaygın bir kullanıma sahip olmuşsa da refah devleti ile olan yakın ilişkisi sosyal belediyeciliğin tarihsel alt yapısının çok daha eskiye dayandığını göstermektedir. Nitekim Türk İdare Tarihine kabaca bir bakış sonucunda dahi Göktürk Yazıtlarından beri sosyal alana, sosyal adalete büyük önem verildiği anlaşılmaktadır. Bu noktada günümüzde sosyal belediyecilik kavramının yaygın kullanımı ise piyasa odaklı gelişmelerin yol açtığı sorunları en aza indirme çabası olarak değerlendirilebilir.

1.1. Türk İdare Tarihi Kapsamında Sosyal Belediyeciliğin Önemi

Sosyal bilimlerde var olan sorunların başında eskiye dair olan kavram, değer veya yöntemlerin tekrardan yeniymiş gibi sunulması bulunmaktadır. Değişen koşullara göre var olanı yenileştirmek pek tabii bir yöntemdir. Fakat bu durum, her toplumun kendi değerleri çerçevesinde gerçekleşmelidir. Aksi takdirde salt çeviri usulüyle ya da mevcut düzende moda olana sarılmayla gerçekleştirilmeye çalışılan yenilikler, birtakım büyük yönetim sorunlara yol açabilmektedir. Bu kapsamda sosyal belediyeciliğin sosyal alana yaptığı vurgunun Türk İdare Tarihi açısından önemini tespit etmek gerekmektedir.

İlk olarak Türk devletlerinde sosyal tabakalaşmaya karşı bir tutum sergilendiği görülmektedir. Çok fakir ve çok zengin insan kalmamasına özen gösterecek şekilde uygulanan dengeleyici çabalar sosyal tabakalaşmayı engellemiştir (Öztürk, 2000: 196). İslamiyet'in toplum halinde yaşamaya çok önem vermesi, çalışmayı-kazanmayı emretmesi, iktisadi açıdan aşırı farklılaşmayı engelleyecek kurallar koyması neticesinde Türklerin sosyallik özelliği daha da saflaşmıştır (Batmaz, 2018: 34). Örneğin cömertlik ve dayanışmacı bir anlayışla Ahi Teşkilatı tarafından geliştirilen orta sandıkları, esnaf ve sanatkârın iş hayatı için gerekli maddi ihtiyaçları karşılamış, halkın ihtiyaçları için de sosyal içerikli harcamalar yapmıştır. Ahiler sosyo-ekonomik, askeri-siyasi, dini-ahlaki ve eğitim alanlarında birçok işlev görerek Türk-İslam yaşam tarzının tesisinde önemli bir rol oynamıştır (Akçakaya, 2018: 445).

İkinci olarak; Türklerdeki yardımlaşma ve dayanışma özelliği neticesinde ortaya birçok vakıf ve benzeri kurum çıkmış ve bunlar sosyal devlet ilkesinin gerçekleştirilmesinde büyük katkılar sunmuştur. Hatta vakıflar salt insanlara hizmet etmemiş, hayvanlara hizmet edenleri dahi kurulmuştur (Ünal, 1997: 145). Vakıf sistemi sayesinde bireysel servet topluma gönüllü olarak aktarılmış ve bu sayede sosyal güvenlik, gelir ve servet dengesizlikleri, eğitim ve sağlık gibi birçok alanda hizmetler sunulmuştur (Özaydın, 2018: 379).

Üçüncü olarak Türk yönetim kültüründe adalet anlayışı her zaman için ön planda tutulmuştur. Hükümdarlara nasihat ve tavsiyelerde bulunmayı amaçlayan siyasetnamelere bakıldığında adalet temelinde bir siyasal iktidar kurmanın hem dini bir yükümlülük olduğu hem de adaletin toplumun yöneticilere itaatini sağlayan önemli bir araç konumunda bulunduğu anlaşılmaktadır (Beriş, 2018: 565). Çoğu siyasetnamede yer alan adalet dairesi ile adalet, refah içerisinde yaşayan güçlü toplum, güçlü hazine, güçlü ordu ve güçlü devlet arasındaki ilişki vurgulanmıştır.

Çok kabaca Türk İdare Tarihinde gördüğümüz sosyal tabakalaşmayı en aza indiren uygulamalar, yardımlaşma ve dayanışma bilinci ve kuvvetli adalet vurgusu günümüzde yerel düzlemde sosyal belediyecilik anlayışı ile hayata geçirilen uygulamaların temelini oluşturmaktadır. Konuya bu açıdan bakmak ve kendi kültürel kodlarımız, değerlerimiz çerçevesinde sosyal belediyeciliği değerlendirmemiz daha faydalı bir yöntemdir.

1.2.Sosyal Belediyeciliğin Uygulanmasında Yasal Çerçeve

Sosyal belediyeciliğin uygulanmasındaki yasal çerçeve hususunda sosyal devlet kapsamında ilk olarak anayasalara başvurulabilir. 1961 Anayasasında ilk defa “sosyal devlet” kavramı kullanılmış ve devletin hak ve ödevleri başlığı altında sosyal devlet uygulamalarına yer verilmiştir (Kantarıcı, 2003: 76).

1982 Anayasası'nın başlangıç hükümlerinde “Her Türk vatandaşının bu Anayasadaki temel hak ve hürriyetlerden eşitlik ve sosyal adalet gereklerince yararlanarak milli kültür, medeniyet ve hukuk düzeni içinde onurlu bir hayat sürdürme ve maddi ve manevi varlığını bu yönde geliştirme hak ve yetkisine doğuştan sahip olduğu...” belirtilmiştir. Benzer şekilde 5. Maddesinde “Devletin

temel amaç ve görevleri, Türk Milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır” hükmü yer almaktadır.

Genel olarak sosyal devletle ilgili hususlarda anayasalara başvurduktan sonra, ikinci olarak, Belediye Kanunlarına göre sosyal belediyecilik uygulamalarına temel hazırlayan hükümlere bakılabilir. Özellikle 2004 sonrası yerel yönetimlerle ilgili reformlarla ülkemizde sosyal belediyecilik alanında önemli gelişmeler yaşandığı ve bu sayede, belediyelerin sosyal sorunların çözümündeki sorumluluklarının arttığı görülmektedir (Toprak ve Şataf, 2009: 11).

5393 sayılı Belediye Kanunu incelendiğinde belediyelere sosyal hizmetler alanında birçok görev ve sorumluluk verildiği görülmektedir. Örneğin;

- Belediye, hemşehriler arasında sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve kültürel değerlerin korunması konusunda gerekli çalışmaları yapabilir.
- Sosyal hizmet ve turizmi geliştirecek projelere İçişleri Bakanlığının onayı ile ücretsiz veya düşük bir bedelle amacı dışında kullanılmamak kaydıyla taşınmaz tahsis edebilir.
- Sosyal ilişkileri geliştirmek amacıyla kültür, sanat ve spor gibi alanlarda faaliyet ve projeler gerçekleştirilmesine karar verebilir.

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu incelendiğinde benzer şekilde yasanın sosyal ihtiyaçların karşılanması ve sosyal sorunların çözülmesi görevini belediyelere verdiği görülmektedir. Örneğin; sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işletmektir, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksekokullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak Büyükşehir ve ilçe belediyelerinin görev ve sorumlulukları arasındadır.

Belediyelerin, sosyal belediyecilik anlamında yapmak zorunda olduğu hususlar sadece 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanununda belirtilen maddelerle sınırlı değildir. Aynı zamanda genel olarak Anayasa, uluslararası sözleşmeler, kanun ve kanun hükmünde kararnameler ve bunlara taalluk eden yönetmelikler belediyeleri bağladığı gibi çeşitli kanunlar, Danıştay, Sayıştay ve Yargıtay Kararları ile Belediye Mevzuatı ile ilgili Tüzük ve Yönetmelikler de belediyeleri bağlayan temel unsurlardır.

1.3.Sosyal Belediyecilik Uygulamaları

Uygulamalarına geçmeden önce sosyal belediyeciliğin işlevlerinin dört başlık halinde incelenebildiği görülmektedir. Bunlar (Akdoğan, 1999: 35):

- Sosyalleştirme, sosyal kontrol ve rehabilitasyon
- Mobilize etme, yönlendirme, kılavuzluk ve rehberlik etme
- Yardım etme, gözetme
- Yatırım

Bu kapsamda sosyal belediyecilik ile sunulan hizmetlerden yararlanan gruplar şu şekilde sıralanabilir (Ateş, 2009: 93); çocuklar, gençler, yaşlılar, özürülüler, yetişkinler ve muhtaç aileler.

Sosyal belediyecilik kapsamında yürütülmesi öngörülen uygulamalar ise şu şekilde özetlenebilir (Öz ve Yıldırım, 2009: 458):

- Kimsesizlerin, evsizlerin, sokak çocuklarının ve muhtaç kadınların barınma ihtiyaçlarını karşılamak,
- Öksüzlere çocuk yuvaları ve kreşler yapmak,
- Yaşlılara huzur evleri tesis etmek,
- Sağlık merkezlerini, sağlık ocaklarını, gezici sağlık otobüslerini ve ön tanı merkezlerini hizmete sokmak,
- Hastaneler civarında hasta yakınları için misafirhaneler oluşturmak,
- Kültür, sanat ve spor tesisleri açmak,
- Tiyatro, sinema, kütüphane ve kültür merkezlerini mahallelere kadar yaygınlaştırmak,
- Fakir, muhtaç ve yaşam mücadelesi veren kesimlere yönelik aş evleri ve imarethaneler kurmak,
- Özürülüler için ulaşım, eğitim ve sosyo-kültürel ortamlarda kolaylık sağlayıcı tedbirler almak,

- Meslek ve beceri edindirme kursları açmak,
- Park-bahçeler ve piknik alanlarını yaygınlaştırmak,
- Doğal dengeyi koruyan ve çevresel şartları düzenlenmiş ucuz konut alanları üretmek,
- İş kuracak kadın ve gençlere yönelik rehberlik yapmak, makine ve ekipman desteği sağlamak,
- Tanzim satış mağazaları ve ekmek fabrikaları kurmak,
- Gıda, kömür, ilaç, kırtasiye malzemesi yardımı yapmak,
- Toplumsal gruplara, sivil toplum kuruluşlarına ve kitle örgütlerine rehberlik etmek, onlarla dayanışma ve yardımlaşmayı geliştirmek,
- Gençlerin, engellilerin ve kadınların toplumsallaşmalarını sağlayacak merkezler açmak.

Genel olarak bu sayılan sosyal belediyeçilik uygulamalarına bakıldığında, sosyal belediyeçiliğin salt yoksullara yardım gibi kısıtlı bir alanı olmadığı görülmektedir. Sosyal yardımlarla birlikte sportif ve kültürel faaliyetler de bulunmaktadır. Fakat bu durum, belediye başkanının görüşü ve belediyenin ekonomik gelişmişliği gibi farklılıklar doğrultusunda çeşitlenebilmektedir. Örneğin İzmir Büyükşehir Belediyesi çocuklara ve gençlere yönelik daha çok kültürel faaliyetlerde bulunurken, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin bu faaliyetlere ek olarak daha çok yoksullara yönelik yoğun bir faaliyette olduğu belirtilmektedir (Toprak ve Şataf, 2009: 15).

2. ETİMESGUT BELEDİYESİ

2.1. Sosyal Belediyeçilik Kapsamında Etimesgut Belediyesi'nin Vizyonu, Yapısı ve Stratejileri

Etimesgut Belediyesi "Engelsiz, Estetik ve Esenlik" (3E) vizyonu ile hareket eden bir belediyedir. Esasında bu vizyonu, kamu yönetimi literatüründe sıkça kullanılan "Ekonomik, Etkin ve Etkili" (3E) hizmet sunumunu çağrıştırmaktadır. Bu sayede belediye "3E" benzetmesiyle hem hizmet sunumuna verdiği önemi hem de gelecekte başarılı bir sosyal belediye olma isteğini vurgulamış olmaktadır.

Belediye bünyesinde 24 adet birim müdürlüğü ve Sivil Savunma Uzmanlığı ile İç Denetçiler yer almaktadır. 2016 yılı Temmuz ayı itibarıyla görev yapan 657

sayılı kanuna tabi 343 adet memur, 4857 sayılı Kanuna tabi 82 adet işçi, 5393 sayılı yasanın 49. maddesine göre alınmış olan 51 adet sözleşmeli personel olmak üzere toplam 476 adet personel bulunmaktadır. Bunların arasında 7 özürlü işçi ve 3 eski hükümlü işçi bulunmaktadır.

Belediye Meclisi 5393 sayılı Belediye Kanunu gereğince ihtisas komisyonları kurmuştur. Konumuzla doğrudan ilgili bu komisyonlar arasında Eğitim Kültür Komisyonu, Gençlik Komisyonu, Spor Komisyonu, Sosyal Hizmetler Komisyonu, Yaşlılar Komisyonu, Çevre Komisyonu, Sağlık Komisyonu, Araştırma ve İnceleme Komisyonu ve Engelliler Komisyonu örnek olarak verilebilir. Bu komisyonlar her ayın ilk haftası 5 gün süreyle toplanmaktadır.

Etimesgut Belediyesi'nin sunduğu hizmetlerin temelinde çok zengin ve güçlü bir yapı olduğu görülmektedir. Örneğin Belediyenin bazı önemli hizmet binaları şu şekildedir:

- Etimesgut Belediyesi Halk Ekmek Fabrikası
- Belediye Oteli
- Mevlana Kültür Merkezi
- Alparslan Türkeş Parkı Kafeterya Binası
- Alparslan Türkeş Parkı Merkez Kapalı Yüzme Havuzu ve Spor Kompleksi
- 30 Ağustos Mahallesi Geleneksel El Sanatları ve Uyg. Mrk. (etiSEM)
- Fen İşleri Merkez Bakım Onarım Tesisleri
- İl Bilge Hatun Erinçevi (Huzurevi)
- Şefkat Evi
- 30 Ağustos etiSEM Merkez Binası
- Yunus Emre Parkı Engelliler Hizmet Binası
- Atatürk Stadyumu ve Yönetim Hizmet Binası
- Kent Konseyi Binası
- Türk Beyleri Kent Meydanı
- Korkut Ata Kongre ve Kültür Merkezi
- Atakent Sosyal Tesisleri
- Elvankent Emekli Konağı ve Çay Bahçesi
- Belediye Konuk Evi
- Tuğra Parkı Kafeterya Binası
- Göktürk Aile Yaşam ve Eğitim Merkezi
- Zübeyde Hanım Gündüz Bakım ve Kreş Evi

- Eryaman Emekli Konağı ve Çay Bahçesi
- M. Akif Ersoy Sosyal Tesisleri (Grand Park-düğün sal. ve kafeterya binası)
- Eryaman Evcil Hayvanlar Barınağı ve Kliniği
- Şaşmaz Hayvan Barınağı,
- Yunus Emre Kültür ve Spor Merkezi
- Ziya Gökalp Sosyal Tesisleri
- Aile Akademisi Binası
- Eryaman 3. Etap etiSEM ve Gündüz Bakım Kreş Evi
- Saltuk Buğra Han Eğitim Merkezi Binası
- Atayurt Emekli Konağı
- Atayurt Spor Merkezi

Bu hizmet binalarına bakıldığında sosyal belediyecilik alanındaki yoksullara ve engellilere yardımdan, kültürel ve sportif faaliyetlere kadar olan geniş bir yelpazede belediyenin alt yapısının çok çeşitli ve güçlü olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca Etimesgut Belediyesi, etiMASA birimi ile belediye başarılarını belgelemek adına aldığı 10002 müşteri memnuniyeti sertifikası kapsamında faaliyete başlayan, istek ve şikâyet hattı ile vatandaşlar tarafından posta, e-mail ve resmi yazılarla gelen isteklerin, önerilerin ve şikâyetlerin değerlendirilerek cevaplandırılmasını sağlayan bir hizmet birimine de sahiptir.

Belediyenin sosyal belediyecilik alanıyla ilgili ön plana çıkan stratejik amaçları ise şu şekildedir:

- Belediye hizmetlerinde memnuniyeti ve birimler arası koordinasyonu sağlamak.
- Hizmetlerin sunumunda etkinlik ve verimliliği arttıracak bir yönetim sistemi kurmak.
- Belediyenin mali yapısını güçlendirerek gelir arttırıcı önlemler almak, kaynakların hesap verebilirlik ve şeffaflık ilkeleri doğrultusunda etkili, verimli ve ekonomik kullanılmasını sağlamak.
- Hizmetleri hızlı, güvenilir ve zamanında gerçekleştirecek iletişim ve bilişim teknolojilerini etkin bir şekilde kullanmak.
- Evrensel, etik, milli ve manevi değerleri ön planda tutan eğitim, kültür, bilim, spor, sanat ve sosyal etkinlikler gerçekleştirmek.

- Ulusal ve uluslararası kültürel ve sosyal etkinliklere katılımı artırarak kültürler arası diyalogu ve işbirliğini geliştirecek ortam hazırlamak.
- Sosyal işletmecilik anlayışıyla birey ve toplum yaşam kalitesinin artırılmasına katkıda bulunmak.
- Yardıma ve korunmaya muhtaç vatandaşlara yönelik sosyal yardım ve dayanışma hizmetlerinin tam ve zamanında verilmesini sağlamak.
- Çevreyi ve sosyal ortamları engellilerin hayatını kolaylaştıracak şekilde düzenlemek ve geliştirmek.
- Yaşam kalitesini arttıracak ve modern şehircilik uygulamalarını geliştirecek önlemler almak.
- Kentsel yaşam kalitesini yükseltecek park, bahçe, çevre düzenlemesi ve yeşil alan çalışmalarını etkin biçimde yürütmek.
- Sağlık ve veterinerlik hizmetlerinin zamanında, kaliteli ve etkili biçimde yürütülmesini sağlamak.

2.2.Etimesgut Belediyesi'nde Sosyal Belediyecilik Uygulamaları

2016 yılı verilerine göre belediyenin toplam harcadığı para yaklaşık 206 milyon liradır. Bu harcamalar içerisinde Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü, Park ve Bahçeler Müdürlüğü, Sağlık İşleri Müdürlüğü ve Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü tarafından harcanan para ise yaklaşık 60 milyon liradır. Bu açıdan değerlendirildiğinde belediyenin sosyal belediyecilik hususunda harcadığı paraların genel harcama içerisindeki oranının %30 civarında olduğu görülmektedir. Ayrıca ayrılan bütçe ile harcanan arasındaki farkların çok az olması belediyenin sosyal hizmet ve yardımlarını belirli bir plan ve program dâhilinde kaynak israfına yol açmadan yürüttüğünü göstermesi açısından önemlidir.

2016 yılı içerisinde Etimesgut Belediyesi tarafından gerçekleştirilen bazı sosyal belediyecilik uygulamaları şu şekildedir:

- 3.832 çiftin nikâh işlemleri gerçekleştirilmiştir.
- Fakir ve muhtaç ailelere belediye aş evinde 17 adet uzman personel eşliğinde her gün 3 çeşit olmak üzere 1.000 adet yemek dağıtımı yapılmıştır.
- Gelen talepler doğrultusunda 1.666 adet vatandaşın cenaze, 1.150 adet vatandaşın gezi, piknik, tiyatro, tören vb. ihtiyaçları doğrultusunda araç tahsisi yapılmıştır.

- Türk Beyleri Kent Meydan'ında yapılan toplu Sünnet törenine 575 çocuk katılmıştır.
- Ortalama 6.240 okur kütüphaneden yararlanmıştır.
- Çanakkale, Konya, Hatay/Samandağı, İznik, Antalya/Elmalı-Tekkeköyü, Nevşehir/ Hacıbektaş/Kapadokya, Sivas, Eskişehir, Marmaris, Malatya, Akçakoca olmak üzere çeşitli şehir dışı gezileri düzenlenmiştir. Gezilerden 17.545 kişi faydalanmıştır.
- 23 adet şenlik ve halk konseri düzenlenmiştir.
- 6 ayı tiyatro etkinliğine 3000 kişinin katılımı sağlanmıştır.
- Gençlik meclisi faaliyetleri kapsamında birçok etkinlik gerçekleştirilmiştir. Örneğin Avrupa birliği projesi kapsamında İspanya, Litvanya, Bulgaristan, Belçika, Çek Cumhuriyeti, Macaristan'nın katılımları ile DEMOKRASİ KAMPI'na Türkiye'yi temsilen gidilmiştir.
- Kadınlar meclisi faaliyetleri kapsamında birçok etkinlik gerçekleştirilmiştir. Örneğin şehir dışı geziler, sinema etkinliği, hanımlar kahvaltıda buluşuyor etkinliği.
- Engelliler meclisi faaliyetleri kapsamında birçok etkinlik gerçekleştirilmiştir. Örneğin "Engelliler Denizle Buluşuyor" adlı projeye 132 engelli bireye Alanya'da tatil yapma imkânı sağlanmıştır.
- Emekliler meclisi faaliyetleri kapsamında Konya ili gezisi, tavla turnuvaları, yaşlı bakımevi ziyaretleri gibi uygulamalar gerçekleştirilmiştir.
- Etimesgutluların mesleki, teknik, sosyal ve kültürel açıdan gelişmesini sağlamak amacıyla yürütülen etiSEM kurslarında 9045 kursiyer sayısına ulaşılmıştır.
- Belediyeye gıda yardımı kapsamında etiKART sistemine geçilmiştir. Yardım hizmetine kayıtlı vatandaşlar etiKART hizmetinden yararlanmıştır. 2016 yılı içerisinde; 2.413 kişiye etiKART dağıtımı yapılmıştır.
- 1.204.000 ekmek ve 3.550 kıyafet yardımı yapılmıştır.
- 575 çocuğa sünnet kıyafeti yardımında bulunulmuştur.
- 1789 vatandaşın engelli, yardıma muhtaç olduğu tespit edilmiştir.
- 27 adet yeni park yapılmıştır. Yaklaşık 40 bin adet bitki ekilmiştir.
- 361 çocuk ve 860 yetişkinin sağlık taraması yapılmıştır.
- 5650 vatandaşa evde sağlık hizmeti verilmiştir.

2.3.Sosyal Belediyecilikte Görülen Temel Sorunlara Karşı Etimesgut Belediyesi'nin Aldığı Tedbirler ve Çözüm Yolları

Ülkemizde sosyal belediyecilik alanında görülen temel sorunlar şu şekilde özetlenebilir (Ateş, 2009: 93-94):

- Belediye yöneticilerinin sosyal belediyeciliğe olumsuz yaklaşımları ve sosyal politikalar konusunda sorumluluk bilinçlerinin zayıf olması
- Sosyal belediyecilik uygulamalarına temel teşkil edecek verilerin eksik olması
- Belediyeler arası koordinasyon eksikliği
- Sosyal faaliyet sunumunda belediye içerisinde koordinasyon eksikliği
- Merkezi yönetimin de sosyal hizmetlere önem vermesiyle oluşan çok başlılık ve kaynak israfı
- Belediyelere sosyal hizmet ve yardımlar için yeterince kaynağın sağlanmaması
- Belediye yönetimine doğrudan veya halk katılımı ile vatandaş denetiminin pratikte yetersiz seviyede kalması
- Belediyelerde sosyal politika ve sosyal hizmetler alanında uzman personel eksikliği
- Sosyal belediyecilikte belirli standartların olmaması

Çalışmada görüldüğü üzere Etimesgut Belediyesi başarılı bir sosyal belediye olma vizyonu ile hareket eden bir belediyedir. Bu kapsamda hayata geçirdiği uygulamalar da gerek alt yapı gerekse hizmet kalitesi açısından güçlü bir görünüm arz etmektedir. Bu nedenle belediyenin, sosyal belediyecilik alanındaki sorunlara karşı nasıl çözümler getirdiğinin sorgulanması diğer belediyelere de örnek olma açısından önemlidir.

İlk olarak, Etimesgut Belediyesi açısından yöneticilerin sosyal belediyeciliğe olumsuz yaklaşımları ya da sosyal politikalar hususunda bilinçsiz olmaları gibi bir sorunun olmadığı rahatlıkla söylenebilir. Nitekim belediye, kendi vizyonunda belirttiği üzere “Engelsiz, Estetik ve Esenlik” (3E) vizyonuna sahiptir. İlgili Performans ve Strateji Raporları, çok geniş faaliyetlere ev sahipliği yapan hizmet binaları ve sosyal belediyecilik uygulamaları bu savı kuvvetlendirmekte, gerekli uzman

personel desteğinin de alınması belediyenin sosyal belediyeçilik hususunda sorumluluk bilincinin yüksek olduğunu düşündürmektedir.

İkinci olarak, Etimesgut Belediyesi'nin ilgili raporları incelendiğinde belediyenin veri toplamaya gereken hassasiyeti gösterdiği açıkça görülmektedir. Bununla birlikte uzman personellerden yararlanılması, araştırma komisyonunun etkin çalışmaları ve bütçe-harcama dengesinin sağlanması sosyal belediyeçilik uygulamaların rastlantısal bir şekilde yapılmadığını düşündürmektedir. Örneğin 2016 yılı içerisinde 1789 vatandaşın engelli, yardıma muhtaç olduğu belediye tarafından tespit edilmiştir.

Üçüncü olarak, belediyenin kendi kaynaklarını genişletmek ve daha iyi hizmet sunmak için stratejiler geliştirdiği görülmektedir. Bu sayede belediyenin mali açıdan merkeze bağımlılığını en aza indirmeye çalıştığı anlaşılmaktadır. Bu kapsamda belediyenin mali yapısını güçlendirerek gelir arttırıcı önlemler almak, kaynakların hesap verebilirlik ve şeffaflık ilkeleri doğrultusunda etkili, verimli ve ekonomik kullanılmasını sağlamak şeklinde belirlediği stratejik amacı bu görüşü daha da kuvvetlendirmektedir.

Son olarak, Etimesgut Belediyesi'nin Kent meclisinin oldukça faal bir yapıda olduğu görülmektedir. Kent meclisi için ayrı bir binaya sahip olan belediye, içerisinde bulundurduğu birçok dernekle de halk katılımına gayet açık bir görünüm arz etmektedir.

Sonuç

Günümüz kamu yönetiminde, ekonomik-etkin-etkili bir hizmet sunma yolunda yerel yönetimler ön plana çıkmaktadır. Halka daha yakın olan yerel yönetimlerin, doğal olarak ihtiyaçları daha yerinde ve zamanında giderebileceği düşünülmektedir. Bu sayede kaynak israfının olabildiğince azalması ve sunulan hizmetlerin kalitesinin olabildiğince artması beklenmektedir.

Yerel yönetimleri güçlendirme çabaları neticesinde 1990'lı yıllardan itibaren yerelin üstlendiği hizmetlerde büyük bir artış dikkat çekmektedir. Bu yıllarda gündeme gelen sosyal belediyeçilik anlayışı ise belediyelere birçok

görev ve sorumluluk yüklemiştir. Bunun sonucunda kültürel ve sportif faaliyetlerden yoksul ve ihtiyaç sahibi kesimlere sunulan yardımlara kadar geniş bir yelpazede belediyeler ön plana çıkmaya başlamıştır. Esasında sosyal belediyeçiliğin bu yıllarda ortaya çıkması ve sıkça kullanılması, 1980'lerden itibaren kamu yönetiminde piyasa odaklı yaklaşımların ortaya çıkardığı dezavantajlı kesimlerin çoğalmasa ya da sosyal adaletin yaralanması gibi bazı sorunlara karşı bir tedbir olarak değerlendirilebilmektedir. Bu açıdan refah devletine tam bir geri dönüşten bahsedilemezse de sosyal belediyeçilik, bir tür refah devletinin belediyeçiliği olarak piyasa, özel sektör, müşteri odaklı gelişmelerin yol açtığı sorunları en aza indirmede bir çare olarak görülebilmektedir.

Sosyal belediyeçiliğin refah devleti ve sosyal adaletle olan yakın ilişkisi düşünüldüğünde aslında bu kavramın 1990'lı yıllara değil, çok daha eskiye dayandığını düşündürmektedir. Nitekim Türk İdare Tarihi açısından konu ele alındığında, “yardımlaşma-dayanışma-adalet” temelinde sosyal belediyeçiliğin temeli olan özelliklerin kültürel-tarihsel bağları rahatlıkla kurulabilmektedir. Konuya bu açıdan bakmak, sosyal belediyeçiliğin günümüz toplumu açısından önemini ve rolünü daha net ortaya koyabilmektedir. Şüphesiz böyle bir bilinçle sosyal belediyeçiliğe yaklaşmak, uygulamalardaki aksaklıkları, sorunları ya da salt bazı kesimlere çıkar amaçlı yardım sunulması gibi birtakım olumsuzlukları daha aza indirebilecektir.

Bu çalışmada Etimesgut Belediyesi örneği üzerinden sosyal belediyeçiliğe dair ortaya konan görüntü, yöneticilerin bu bilinçle hareket etmeleri neticesinde ortaya başarılı uygulamaların çıktığını göstermektedir. Ayrıca “Engelsiz, Estetik ve Esenlik” vizyonu ile hareket eden bir belediye, hizmet sunumunda “Ekonomik, Etkin ve Etkili” olmayı kendine amaç edindiğinde hiç şüphesiz sağlık, çevre, adalet gibi sosyal belediyeçilik uygulamalarının başarısını daha üst sıralara taşıyabilecektir. Etimesgut Belediyesinin, bu vizyon ve amaçla çalışmalarını sürdürdüğü ve bu sayede sosyal belediyeçilik alanında görülen sorunlara karşı da “bilinç düzeyi yüksek yöneticiler”, “uzman personel desteği”, “veri toplama hassasiyeti”, “gelir arttırıcı önlemler” ve “aktif vatandaş katılımı” gibi gerekli tedbirleri alarak gelecekte tam bir sosyal belediye olma yolunda ilerlediği görülmektedir.

Kaynaklar

- 1982 Anayasası, Erişim: 20.03.2018,
<https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa82.htm>
- 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, Erişim: 20.03.2018,
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5216.pdf>
- 5393 Sayılı Belediye Kanunu, Erişim: 20.03.2018,
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf>
- Akçakaya, M. (2018). "Ahi Teşkilatı", Türk-İslam Tarihinde Yönetim Uygulamaları, Ed. M. Akçakaya, Gazi Kitabevi, Ankara, s. 411-494.
- Akdoğan, Y. (1999). "Sosyal Belediyecilik", İstanbul Dergisi, s. 29-35.
- Al, H. (2007). Bilgi Toplumu ve Kamu Yönetiminde Paradigma Değişimi, 2. Baskı, Vadi Yayınları, Ankara.
- Ateş, H. (2009). "Sosyal Belediyecilik", Çerçeve Dergisi, 17(49), s. 88-95.
- Batmaz, N. Y. (2018). "Türklerde Devlet Anlayışı", Türk-İslam Tarihinde Yönetim Uygulamaları, Ed. M. Akçakaya, Gazi Kitabevi, Ankara, s. 3-58.
- Beriş, H. E. (2018). "Türk-İslam Yönetim Geleneğinde Siyasetnamelerin Yeri", Türk-İslam Tarihinde Yönetim Uygulamaları, Ed. M. Akçakaya, Gazi Kitabevi, Ankara, s. 547-574.
- Ersöz, Y. H. (2005). "5272 Sayılı Yasa Öncesinde Türkiye'de Belediyelerin Sosyal Politika Alanındaki Deneyimleri", İstanbul Üniversitesi Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, (50), s. 133-151.
- Güler, B. A. (2012). "Nesnesini Arayan Disiplin: Kamuyönetimi", Türkiye'de Kamu Yönetimi, Editörler B. Aykaç, Ş. Durgun ve H. Yayman Nobel, Ankara, s. 557-575.
- Kantarçı, H. B. (2003). "Sosyal Devlet, Sosyal Güvenlik ve Türkiye'de Zorunlu Askerlik Hizmeti", Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6(10), s. 75-86.
- Matovu, G. (2002). "Policy Options for Good Governance and Local Economic Development in Eastern and Southern Africa", Urban Forum, 13(4), s. 121-133.
- Mermer, B., Şataf, C. ve Negiz, N. (2016). "Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Anlayışı: Denizli Büyükşehir Belediyesi Örneği", Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 21(4), s. 1299-1322.
- Öz, C. S. ve Yıldırım, S. (2009). "Türkiye'de Kentsel Yoksullukla Mücadelede Sosyal Belediyeciliğin Rolü", Uluslararası Sosyal Haklar Sempozyumu, Akdeniz Üniversitesi, Antalya, s. 453-463.
- Özaydın, M. M. (2018). "İnsan Onurunu Koruma Hedefinde Bir Refah Kurumu: Vakıflar", Türk-İslam Tarihinde Yönetim Uygulamaları, Ed. M. AKÇAKAYA, Gazi Kitabevi, Ankara, s. 377-407.
- Öztürk, A. (2000). Çağlar İçinde Türk Destanları, Alioğlu Yayınları, İstanbul.
- Shafritz, J. M., Russell, E. W. and Borick, C. P. (2017). Kamu Yönetimini Tanımak. Çev. Ed. N. Öztaş, Nobel, Ankara.
- Toprak, D. ve Şataf, C. (2009). "Türkiye'de Yerel Yönetimler Reformu Çerçevesinde Sosyal Belediyecilik Yaklaşımı", Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 1(1), s. 11-24.
- Ünal, M. A. (1997). Osmanlı Müesseseleri Tarihi, Isparta